

Stanisław Kulpaczyński

"Katechetyczny wymiar edukacji regionalnej", t. 1-2, Anna Zellma, Olsztyn 2001 : [recenzja]

Forum Teologiczne 3, 192-194

2002

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Anna Zellma, *Katechetyczny wymiar edukacji regionalnej*, t. 1-2, Olsztyn 2001, s. 703.

Kościół głosi orędzie zbawienia w różnych kontekstach kulturowych, troszcząc się równocześnie o integralną formację człowieka. W ostatnim czasie w pedagogice, ekonomii a także teologii zwraca się wiele uwagi na ekologię, a także na edukację regionalną. Dziedzictwo regionalne, jego wartości, tradycje mogą a nawet powinny stawać się szkołą rozwoju, głównie dzieci i młodzieży. Na tym odcinku ważne jest również nauczanie i wychowanie katechetyczne, starające się zachować zasadę wierności Bogu i człowiekowi.

W ogólnym szkolnym wychowaniu znajdują się obecnie regionalne ścieżki edukacyjne. Podstawa programowa nauki religii również zwraca na to uwagę. Jednak nikt dotąd w Polsce nie podjął poważnego studium na temat edukacji regionalnej w katechezie.

Dwutomowe studium (s. 707) *Katechetyczny wymiar edukacji regionalnej* dr Anny Zellmy, to pierwsze w Polsce tego rodzaju opracowanie bardzo aktualnej dzisiaj problematyki edukacji regionalnej. Ułatwia ono zrozumienie miejsca i znaczenia edukacji regionalnej w toku integralnego kształcenia katechetycznego.

Książka składa się z sześciu rozdziałów, bibliografii, streszczenia niemieckiego i angielskiego oraz indeksu nazw i nazwisk. Autorka postanowiła odpowiedzieć na pytanie: czy edukacja regionalna ma wymiar katechetyczny i jak ją realizować we współczesnej polskiej katechezie?

Do rozwiązania problemu postawionego w tytule rozprawy autorka podchodzi w wymiarze interdyscyplinarnym, korzystając z takich nauk, jak: filozofia kultury, socjologia, etnografia, pedagogika, psychologia rozwojowa i wychowawcza, katechetyka. Pracę rozpoczyna od wyjaśnienia fundamentalnych pojęć (region, regionalizm, dziedzictwo kulturowe, edukacja regionalna) w kontekście zmieniających się koncepcji katechezy i reformy szkolnictwa w Polsce. Autorka opiera się tu na dobrze dobranej literaturze polskiej i angielskiej. Ukazuje przy tym fałszywe lub ryzykowne ujęcia edukacji regionalnej, regionu i regionalizmu. Cenne są dopowiedzenia w przypisach, które pogłębiają omawiane pojęcia i wskazują na źródła różnych ujęć.

A. Zellma wskazuje także na podstawy antropologiczne edukacji regionalnej, które ulegają pewnym zmianom we współczesnym społeczeństwie polskim. Dostrzega i analizuje zmieniające się koncepcje katechetyczne, odwołując się do dokumentów posoborowych oraz modelu katechezy integralnej. Zdaniem autorki nową motywację dla edukacji regionalnej przynosi reforma szkolnictwa (1999), dokument MEN „Dziedzictwo kulturowe w regionie. Założenia programowe” (1995) oraz „Karta Regionalizmu Polskiego” (1994). Współbrzmi z tym również nowy program nauki religii.

Następnie omówione zostały (rozdział II) elementy strukturalne edukacji regionalnej w kształceniu katechetycznym. Ważne są tutaj: fenomen dziedzictwa kulturowego w regionie, teleologia jego przekazu i zasady dydaktyczno-wychowawcze edukacji regionalnej. Fundamentalną zasadą dydaktyczno-wychowawczą edukacji regionalnej pozostaje wierność Bogu i człowiekowi. Oprócz niej należy respektować zasadę pogłębienia i systematyczności wiedzy o własnym regionie oraz zasadę umiejętnego wyodrębniania wartości względnie autonomicznych i dostrzegania wartości wyraźnie zaadaptowanych.

Rozdział III prezentuje merytoryczne podstawy przekazu regionalnego dziedzictwa kulturowego w kształceniu katechetycznym. Tu ukazano kryteria doboru treści nauczania regionalnego dziedzictwa kulturowego w katechezie, którymi są: chrystocentryzm, doświadczenie ludzkie i zwracanie uwagi na integralność oraz hierarchizację treści. Cenne jest podkreślenie znaczenia miejsc sakralnych, bibliotek, muzeów, izb regionalnych, tradycji, zwyczajów i obyczajów.

Następnie ukazane są metodyczno-organizacyjne aspekty edukacji regionalnej w kształceniu katechetycznym (rozdział IV), a więc formy, metody, środki dydaktyczne i to w odniesieniu do dzieci przedszkolnych, szkolnych i młodzieży. Dominuje różnorodność form, jednak w chrześcijańskiej trosce o kulturę regionu najczęstszą formą jest lekcja religii. Możliwe są jednak i bardzo cenne, pozalekcyjne i pozaszkolne formy edukacji regionalnej. Na tym obszarze autorka docenia także środki dydaktyczne oraz możliwość zjawiska transferu w odniesieniu do wybranych grup katechetycznych. Warunkują one nie tylko w miarę pełny obraz edukacji regionalnej realizowanej w procesie katechetycznym, ale i efektywność owej ścieżki edukacyjnej realizowanej w katechezie.

Autorka bardzo mocno podkreśla potrzebę współpracy katechety ze środowiskiem wychowawczym w przekazie regionalnego dziedzictwa kulturowego (rozdział V). Obecnie obserwowany coraz częściej brak współpracy wychowawczej pomiędzy rodzicami a katechetami, pomiędzy szkołą a rodziną otrzymuje tutaj nowe trzypoziomowe możliwości. Uzależnione jest to od poziomu funkcji i specyfiki treści. Za bardzo cenny fragment tej pracy należy uznać zwrócenie szczególnej uwagi na rolę cech osobowych katechety, które determinują i ułatwiają efektywną współpracę ze środowiskiem wychowawczym. Do katechetów bowiem należy umiejętne zaplanowanie takiej współpracy, jej poprawna realizacja i dokonywanie, co pewien czas, ewaluacji edukacyjnej.

Końcowa część rozprawy (rozdział VI) jest poświęcona wysunięciu wniosków, wskazaniu na współczesne wyzwania, trudności, ale i perspektywy rozwoju edukacji regionalnej w procesie katechizacji. Praktyka katechetyczna domaga się solidnej troski o wzajemnie ubogacający związek katechezy z dziedzictwem kulturowym danego regionu. Osobowość katechety powinna być kulturowo zaangażowana a przygotowanie do takiej pracy należy zacząć już w ra-

mach studiów teologicznych przygotowujących do podjęcia misji katechizowania. Pośród możliwych trudności zwrócono uwagę na zmieniające się uwarunkowania społeczno-kulturowe, a także na zagrożenia płynące ze środków społecznego komunikowania. Dlatego, chcąc należycie zrealizować wymiar katechetyczny edukacji regionalnej, należy dokształcać się permanentnie, realistycznie i integralnie odnawiać aktualne procesy katechizacji.

Studium to zawiera ponad pięćdziesiąt stron bibliografii polskiej i angielskiej. Autorka poddała szczegółowej analizie katechetyczne dokumenty Kościoła, opracowania dotyczące edukacji regionalnej, regionalizmu i aktualnej reformy oświaty. Korzystanie z wieloaspektowej bazy źródłowej pozwoliło ukazać zakres, pozycje i linię edukacji regionalnej w integralnym kształceniu katechetycznym.

Niektóre treści są powtarzane w różnych kontekstach i wskazują w ten sposób na szersze tło katechetycznego wymiaru edukacji regionalnej, jak również pełnią rolę formacyjną. Ukazanie tych zależności jest niezbędne, zwłaszcza w kontekście korelacji orędzia ewangelicznego z zagadnieniami kultury regionalnej. Uzasadnia potrzebę nawiązywania przez katechezę dialogu z innymi dziedzinami wiedzy, by mogła ona odpowiadać na potrzeby i pragnienia katechizowanych, związane z poszukiwaniem swojej tożsamości i poczucia przynależności do konkretnej wspólnoty regionalnej i eklezjalnej.

Autorka stara się rzetelnie i wieloaspektowo ukazać problematykę katechetycznego wymiaru edukacji regionalnej. Cenny jest także język monografii. Autorka posługuje się słownictwem naukowym ale komunikatywnym.

Ten, komu na sercu leży solidne przekazywanie dziedzictwa kulturowego regionu, „małych ojczyzn” – w ramach katechizacji – powinien sięgnąć po to pionierskie opracowanie i poszerzyć swoje horyzonty.

KS. STANISŁAW KULPACZYŃSKI

Gemeinden – Gaststätten Gottes – Seelsorge zwischen den Sakramenten
(Wspólnoty – Boże gospody – duszpasterstwo międzysakramentalne).

Nach wie vor begegnen die meisten Christinnen und Christen ihrer Kirche heute in besonderen Lebenssituationen. Sie möchten kirchlich heiraten, sie erwarten die Taufe für ihr Kind, später soll es dann zur Erstkommunion gehen und als Jugendlicher vielleicht auch gefirmt werden. Wenn auch die Zahl der re-